

## Republika Slovenija mora državnemu preventivnemu mehanizmu (DPM) zagotavljati:

- dostop do vseh informacij o številu oseb, ki jim je bila odvzeta prostost, in krajev njihove namestitve (objekti in oprema);
- dostop do vseh informacij o pogojih odvzema prostosti in ravnanju z osebami, ki jim je bila odvzeta prostost;
- svobodno izbiro krajev, ki jih želi DPM obiskati, in oseb, s katerimi želi govoriti;
- možnost neposrednih zaupnih pogovorov z osebami, ki jim je bila odvzeta prostost - brez prič in po potrebi s prevajalcem;
- pravico do stikov DPM z odborom OZN proti mučenju, pošiljanja informacij pododboru in do srečanj z njim.



## Kaj je državni preventivni mehanizem (DPM) za varstvo oseb, ki jim je bila odvzeta prostost?

DPM je neodvisno telo, katerega uslužbenke in uslužbenci ter druge članice in člani obiskujejo osebe, ki jim je bila odvzeta prostost, in kraje, kjer so ali bi lahko bile te osebe nastanjene. DPM je namenjen krepitvi varstva teh oseb pred mučenjem in drugim okrutnim, nečloveškim ali ponižujočim ravnanjem ali kaznovanjem.

### Kdo v Sloveniji opravlja naloge DPM?

Republika Slovenija je z zakonom o ratifikaciji Opcijskega protokola h Konvenciji Združenih narodov proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (Uradni list RS, št. 114 /2006 – Mednarodne pogodbe, št. 20 z dne 9. 11. 2006) izjavila: *»Pristojnosti in naloge državnega preventivnega mehanizma po opcijskem protokolu, skladno s 17. členom, izvršuje Varuh človekovih pravic, v dogovoru z njim pa tudi nevladne organizacije, registrirane v Republiki Sloveniji ter organizacije, ki so pridobile status humanitarne organizacije v Republiki Sloveniji.«*

### Kontakt

#### Varuh človekovih pravic RS

Dunajska cesta 56  
1000 Ljubljana

**Telefon:** 01 475 00 50

**Faks:** 01 475 00 40

**E-naslov:** info@varuh-rs.si

**Spletna stran:** www.varuh-rs.si

#### Brezplačni klic

**in informacije:** 080 15 30

Izdal: Varuh človekovih pravic Republike Slovenije, Ljubljana 2022



REPUBLIKA  
SLOVENIJA



VARUH  
ČLOVEKOVIH  
PRAVIC



DRŽAVNI  
PREVENTIVNI  
MEHANIZEM

# DRŽAVNI PREVENTIVNI MEHANIZEM

ZA VARSTVO OSEB,  
KI JIM JE BILA ODVZETA PROSTOST  
V REPUBLIKI SLOVENIJI



## Osnovne naloge državnega preventivnega mehanizma (DPM)

Naloge DPM so opredeljene v Opcijskem protokolu h Konvenciji Združenih narodov proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju.

### Po tem protokolu ima DPM pooblastila, da:

- na krajih odvzema prostosti redno preverja ravnanje z osebami, ki jim je bila odvzeta prostost;
- ob upoštevanju norm Združenih narodov daje priporočila ustreznim državnim organom, da bi izboljšali razmere in ravnanje z osebami, ki jim je bila odvzeta prostost;
- predloži predloge in pripombe k veljavnim ali predlaganim zakonom.

## Delovanje DPM

DPM vsako leto opravi več obiskov krajev odvzema prostosti, kjer preverja ravnanje osebja s stanovalci varovanih oddelkov, s pacienti v oddelkih psihiatričnih bolnišnic pod posebnim nadzorom, obsojenci na prestajanju kazni zapora, priporniki, osebami na prestajanju nadomestnega zapora, mladoletniki v prevzgojnem domu in strokovnih centrih za otroke in mladostnike s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami oziroma vzgojno-izobraževalnih zavodih, prosilci za mednarodno zaščito ter tujci v centru za tujce in drugimi osebami v podobnih institucijah.

DPM o vsakem obisku pripravi poročilo o svojih ugotovitvah. Obiskanim institucijam poda priporočila za odpravo ugotovljenih nepravilnosti in predloge za izboljšanje stanja. Priporočila in odzive pristojnih nanje z obiskom DPM objavljamo v posebnih preglednicah po obiskanih institucijah na spletišču Varuha. DPM o svojem delu objavi tudi letno poročilo, in to v tiskani obliki ter na svojih spletnih straneh, v slovenskem in angleškem jeziku. Posreduje ga državnim institucijam in mednarodnim organizacijam za varstvo človekovih pravic.

## Česa DPM ne more storiti?

DPM ne more odpraviti kršitve oziroma nepravilnosti namesto pristojnih organov ali spreminjati njihovih odločitev in ne more reševati individualnih pritožb oseb na krajih odvzema prostosti. Pritožbe zoper akte ali ravnanja teh organov mora oseba podajati po predpisanih pravnih poteh. Če oseba meni, da te niso (bile) učinkovite, se lahko obrne tudi na Varuha človekovih pravic Republike Slovenije.

## Kaj je odvzem prostosti?

Odvzem prostosti pomeni vsako obliko pridržanja ali zapora ali namestitve osebe v javni ali zasebni zavod, ki ga ta oseba po odredbi sodne, upravne ali katere koli druge oblasti ne sme zapustiti po svoji volji (2. odstavek 4. člena omenjenega Opcijskega protokola).

## Kaj je kraj odvzema prostosti?

To je kateri koli kraj, kjer so ali bi lahko bile osebe, ki jim je bila odvzeta prostost na podlagi odredbe javne oblasti ali na njihovo pobudo ali z njihovo izrecno ali tiho privolitvijo (prvi odstavek 4. člena Opcijskega protokola).

V Republiki Sloveniji se štejejo **za prostore, kjer so nameščene osebe z odvzeto prostostjo**, zlasti:

- zavodi za prestajanje kazni zapora z vsemi svojimi oddelki in Prevzgojni dom Radeče,
- strokovni centri za otroke in mladostnike s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami oziroma vzgojno-izobraževalni zavodi,
- krizni centri za otroke in mladostnike,
- nekateri socialnovarstveni zavodi (SVZ) – domovi starejših in posebni SVZ ter centri za usposabljanje, delo in varstvo in varstveno delovni centri,
- psihiatrične bolnišnice,
- prostori za policijsko pridržanje oziroma zadržanje na policijskih postajah in Center za pridržanje Ljubljana,
- Center za tujce v Postojni in Azilni dom v Ljubljani z izpostavami,
- prostori za pridržanje v Slovenski vojski in
- vsi drugi kraji po 4. členu Opcijskega protokola (na primer policijska intervencijska vozila in podobno).

## DPM je institucijam (med drugim) doslej priporočal:

- izboljšanje bivalnih pogojev v nekaterih ustanovah zaradi prezasedenosti, velikosti sob, neprimerne svetlobe;
- izboljšanje prezračevanja in čistoče;
- zagotovitev primernejše temperature v prostorih ter primernejših ležišč;
- ureditev prestajanja pripora in izvrševanja kazni zapora z boljšimi možnostmi za delo, izobraževanjem, z več prostočasnimi aktivnostmi, ureditvijo obiskov (brez nadzora), z več stiki z zunanjim svetom (obiski, telefonski klici, ugodnosti);
- zagotovitev večje urejenosti, preglednosti in učinkovitosti pritožbenih postopkov ter kakovostnejše sodno varstvo;
- zagotovitev kakovostnejše zdravstvene oskrbe;
- doslednejše spoštovanje zakonskih pogojev za uporabo posebnih varovalnih ukrepov ter
- doslednejše spoštovanje človekove osebnosti in dostojanstva v času odvzema prostosti.

Varuh v vlogi DPM ugotavlja, da je večina njegovih priporočil upoštevanih. Varuh vabi vse, ki ugotavljajo neustrezne razmere ali ravnanja z osebami, ki jim je vzeta prostost, da mu to sporočijo.

